

VÝROČNÁ SPRÁVA 2024

Obsah

01

Pomoc a podpora pre ženy
zažívajúce násilie a obeť
domáceho násilia

03

Projekty

02

Zlepšovanie podmienok v
prostredí na pomoc,
podporu a ochranu žien a
ich detí pred násilím

04

Finančná správa

O nás

Fenestra je ženská mimovládna organizácia, ktorej poslaním je realizovať aktivity smerujúce k rozvoju demokracie a občianskej spoločnosti založenej na osobnej slobode a zodpovednosti, v ktorej občania a občianky môžu naplno užívať svoje ľudské práva.

Tieto ciele sa usilujeme špecificky naplňovať v oblasti zasadzovania sa za právo žien, ktoré zažívajú násilie v partnerských vzťahoch, a ich detí na dôstojný a sebaurčujúci život bez násilia.

Našou víziou je spoločnosť, v ktorej každá žena slobodne rozhoduje o svojom živote, plne užíva svoje práva a slobody bez násilia a diskriminácie.

Vznikli sme v roku 1996 ako prvé materské centrum na Slovensku a od roku 1999 prevádzkujeme Poradenské centrum Fenestra v Košiciach, v ktorom poskytujeme priamu pomoc a podporu ženám zažívajúcim násilie v partnerských vzťahoch a ich deťom. Od roku 2022 sme aj intervenčným centrom pre obeť domáceho násilia.

Sme skupina žien, ktoré sa snažia prispievať k pozitívnym zmenám v

životoch žien, ktoré zažívajú násilie v párových vzťahoch, a ich detí.

Počúvame, čo nám hovoria ženy a ich deti. Rešpektujeme ich skúsenosti. Hľadáme spôsoby účinnej pomoci, podpory a ochrany. Učíme sa od tých, ktorí majú viac skúseností. Vzdelávame tých, ktorí potrebujú vedieť viac. Spolupracujeme, aby ženy a deti našli pomoc, podporu a ochranu. Vyhodnocujeme to, čo robíme, aby sme neopakovali chyby.

Považujeme za prioritu, aby všetky ženy a deti zažívajúce násilie mali možnosť získať takú pomoc, podporu a ochranu, ktorá im umožní žiť dôstojný život v bezpečí bez násilia a diskriminácie. Na dosiahnutie tohto cieľa realizujeme širokú škálu programov a projektov.

Kontaktné údaje

Fenestra
Festivalové námestie 2
P.O.Box F-12
042 92 Košice

Telefón: +421 911 224 777
E-mail: fenestra@fenestra.sk
Web: <https://fenestra.sk>

Úvodné slovo

Milé priateľky a milí priatelia,

rok 2024 bol pre nás pokračovaním viacerých aktivít zameraných na rozvoj spolupráce a zvýšenie dostupnosti špecifických podporných služieb pre ženy zažívajúce partnerské násilie a ich deti, ako aj ľudí ohrozených domácim násilím. Zároveň bol rokom, v ktorom sme nadviazali novú spoluprácu s inštitúciami či súkromnými firmami a tiež rokom, v ktorom sa nám podarilo rozšíriť personálne kapacity nášho poradenského centra.

Jadrovou aktivitou bolo, ako zvyčajne, poskytovanie priamej pomoci a podpory. V roku 2024 sme takúto pomoc a podporu poskytli 297 ženám zažívajúcim partnerské násilie a iným ľuďom ohrozeným domácim násilím.

Poskytovanie priamej pomoci a podpory ženám zažívajúcim partnerské násilie, ich deťom a ľuďom ohrozeným domácim násilím, je vždy zamerané aj na zvyšovanie ich bezpečia. V uplynulom roku sme v súvislosti s posudzovaním miery ohrozenia zaznamenali nárast počtu žien, ktoré boli ohrozené zvlášť závažným násilím. Násilie v partnerských vzťahoch, miera ohrozenia a bezpečie nie sú statické, menia sa v čase. Pre našu prácu znamená ohrozenie zvlášť závažným násilím neustále sledovanie rizikových faktorov v správaní násilných súčasných či bývalých partnerov a manželov žien, opakovanú tvorbu bezpečnostných plánov a aj aktívny dialóg so štátnymi inštitúciami, ktoré sú

zodpovedné za ochranu žien, ich detí a iných ľudí pred násilím.

Deti žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch sú početná skupina detí ohrozených násilím. Už niekoľko rokov sledujeme zmeny v praxi súdov a orgánov sociálno-právnej ochrany detí, ktoré svojim silným zameraním na dosiahnutie dohody či tzv. zmiernych riešení prehliadajú skutočnosť, že v prípade partnerského násillia, takéto všeobecné riešenia nebudú fungovať. Naopak, ak systém ochrany detí nezohľadňuje podozrenia či dôkazy o tom, že sa jeden z rodičov voči tomu druhému správal alebo správa násilne a nevyhodnocuje mieru ohrozenia žien, nebude vedieť účinne chrániť ani deti. Preto sme aj v roku 2024 pokračovali v diskusii a dialógu so zodpovednými inštitúciami, aby sme upozornili na potrebu zmeniť systém ochrany žien a ich detí pred násilím, aby skutočne ich dokázal naozaj účinne chrániť.

Rôzne formy spolupráce – so štátnymi a verejnými inštitúciami, súkromným sektorom, mimovládnyimi organizáciami na Slovensku a v zahraničí – boli ďalšou nosnou súčasťou toho, čo sme robili v roku 2024. V roku 2024 sme sa na stretnutiach, ktoré sme iniciovali a zrealizovali stretli s viac ako 50 zástupcami a zástupkyňami rôznych inštitúcií a organizácií - polície, prokuratúry, súdu, orgánu sociálno-právnej ochrany detí, centier pre deti a rodiny, miestnych samospráv či občianskych združení a charitatívnych

organizácií, ktoré prichádzajú do kontaktu so ženami zažívajúcimi partnerské násilie a ich deťmi a/alebo ľuďmi ohrozenými domácim násilím.

V prevažnej miere sme sa venovali rozvíjaniu spolupráce na miestnej a regionálnej úrovni. Intenzívne sme pri nej spolupracovali s našimi partnerskými organizáciami OZ HANA v Spišskej Novej Vsi a OZ Pomoc rodine v Michalovciach.

V neposlednom rade sme aj v uplynulom roku vzdelávali zástupcov a zástupkyne rôznych inštitúcií, profesií či organizácií o problematike násilia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násilia. Našich vzdelávacích aktivít sa v roku 2024 zúčastnilo celkom 125 zástupcov a zástupkyň štátnych a verejných inštitúcií, mimovládnych organizácií a profesií, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a ich deťoch primárne v Košickom kraji.

Vytvorili sme aj unikátne online vzdelávacie centrá pre políciu, orgán sociálno-právnej ochrany detí a pre advokátov a advokátky. Ich cieľom bolo vytvoriť priestor, v ktorom nájdú užitočné

informácie pre svoju prácu v súvislosti s násilím na ženách v partnerských vzťahoch a domácim násilím. Navyše, majú tieto informácie rôzne formy, ako sú infografiky, videá či formu otázok a odpovedí.

Nadviazali sme aj novú spoluprácu so súkromným sektorom. Teší nás, že v posledných rokoch sa o problematiku násilia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násilia zaujíma čoraz viac zamestnávateľov. Ich iniciatíva a záujem môžu pomôcť nielen ich zamestnankyniam a zamestnancom, ktorí majú skúsenosť s násilím, ale sú aj príležitosťou na širšiu zmenu postojov spoločnosti.

Viac o našich ďalších aktivitách nájdete v jednotlivých častiach tejto výročnej správy. Prajem vám príjemné čítanie.

A na záver ešte poďakovanie všetkým ženám zažívajúcim násilie a ľuďom ohrozeným domácim násilím za dôveru a všetkým jednotlivým ľuďom a donorom za podporu našej organizácie a našej práce.

Dušana Karlovská
Programová riaditeľka

1

POMOC A PODPORA PRE ŽENY ZAŽÍVAJÚCE PARTNERSKÉ NÁSILIE A ĽUDÍ OHROZENÝCH DOMÁCIM NÁSILÍM

Počas roka 2024 sme poskytovali nepretržitú pomoc a podporu ženám zažívajúcim partnerské násilie a ľuďom ohrozeným domácim násilím v našom **Poradenskom a intervenčnom centre v Košiciach a Intervenčnom centre v Rožňave**.

V Poradenskom centre poskytujeme špecializované poradenstvo podľa Zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách, na základe akreditácie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny. V rámci činnosti intervenčného centra poskytujeme špecializovanú odbornú pomoc obetiam domáceho násillia podľa Zákona č. 274/2017 Z.z. o ochrane obetí trestných činov, na základe akreditácie Ministerstva spravodlivosti SR.

Špecializované poradenstvo a odbornú pomoc poskytovali v uplynulom roku **3 poradenské pracovníčky zamestnané na plný úväzok**. Právnu pomoc a advokátske zastupovanie ženám zažívajúcich partnerské násilie a ľuďom ohrozeným domácim násilím poskytovala **advokátka**, s ktorou dlhodobo spolupracujeme.

V našom tíme pôsobila aj pracovníčka na čiastočný úväzok, ktorá mala na starosti **spoluprácu s inštitúciami**, ako je napríklad polícia a iné relevantné inštitúcie, ktoré sú zapojené do riešenia situácie násillia na ženách v partnerských vzťahoch, či domáceho násillia. Zabezpečovala pravidelnú komunikáciu a odovzdávanie spätnej väzby, najmä v prípadoch, kde sme zaznamenali nedostatky v prístupe k ženám zažívajúcim partnerské násilie a ľuďom ohrozeným domácim násilím. Zároveň sa venovala aj celkovému zlepšovaniu spolupráce s políciou pri riešení prípadov násillia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násillia.

Poskytovanie pomoci a podpory, vrátane právnej pomoci a advokátskeho zastupovania, **ženám zažívajúcim partnerské násilie a ľuďom ohrozeným domácim násilím** sme v roku 2024 zabezpečovali vďaka finančnej podpore Ministerstva spravodlivosti SR v rámci

dotáčného programu na poskytovanie špecializovanej odbornej pomoci obetiam trestného činu domáceho násillia, Košického samosprávneho kraja v rámci „Dotácie na podporu rozvoja sociálnych služieb“, z Nórskeho finančného mechanizmu 2014 – 2021 a štátneho rozpočtu Slovenskej republiky v rámci programu „Domáce a rodovo podmienené násilie“, spoločnosti IKEA a z prostriedkov z asignácie 2% daní príjmov.

Ekonomicky oprávnené náklady v zmysle Zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách § 67a, ods. 3 písm. g) na hodinu špecializovaného poradenstva boli v roku 2024 vo výške 17,53 EUR.

Pomoc, ktorú ponúkame, zahŕňa okamžitú krízovú intervenciu, ako aj dlhodobú pomoc a podporu.

Pomoc a podpora, ktorú poskytujeme v Poradenskom a intervenčnom centre vychádza z potrieb žien zažívajúcich partnerské násilie a ľudí ohrozených domácim násilím.

Všetky služby, ktoré ženám zažívajúcim partnerské násilie a ľuďom ohrozeným domácim násilím poskytujeme, sú **bezplatné a dostupné tak dlho, ako je to potrebné**. Naša práca vychádza z dôvery a rešpektu k ich individuálnym potrebám, a snažíme sa, aby mali možnosť bezpečne sa rozhodnúť o svojom ďalšom živote.

V roku 2024 sme celkovo poskytli poradenstvo 264 ženám zažívajúcim partnerské násilie a ľuďom ohrozeným domácim násilím.

Z celkového počtu osôb, ktorým sme v roku 2024 poskytli poradenstvo ženy tvorili 92% a muži 8%.

Tab. 01 Počet osôb, ktorým sme poskytli poradenstvo

Klientky	264
tretie osoby	725
SPOLU	989

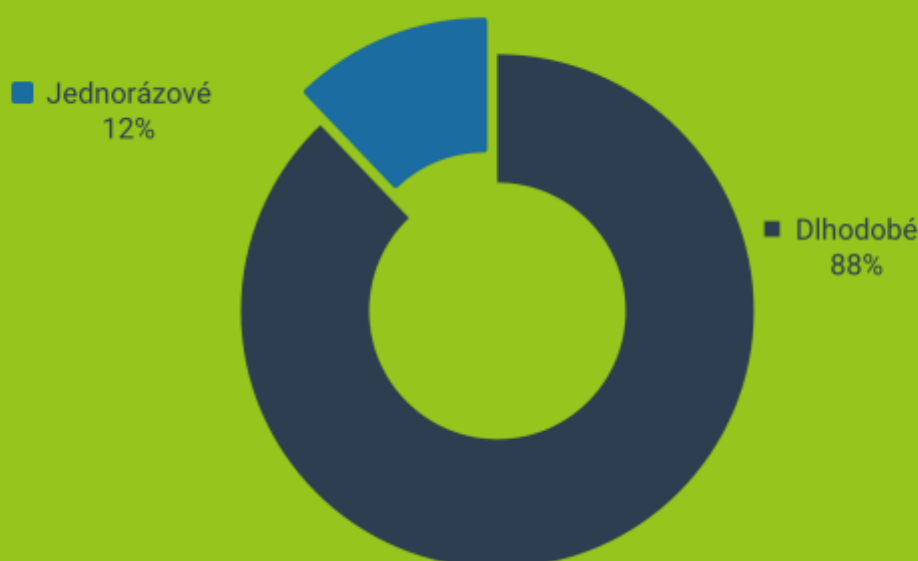
Tab.02 Tretie osoby, ktoré kontaktovali PICF

inštitúcie	578
blízke osoby	147
nezadané	74
násilník	3
rodina	62
známi/e a priatelia/ky	8
SPOLU	725

V roku 2024 bolo **232 klientok a klientov dlhodobých** a tvorili 88% z celkového počtu osôb, ktorým sme poskytli poradenstvo (Graf č. 1). V uplynulom roku kontaktovalo naše poradenské a intervenčné centrum **187 nových klientok a klientov**, čo je 71% z celkového počtu osôb, ktorým sme poskytli poradenstvo (Graf č. 2). V grafe č. 3 na nasledujúcej strane uvádzame prehľad klientok a klientov podľa vzťahu k násilnej osobe. **V 79% bol násilnou osobou manžel, partner, bývalý manžel alebo partner.**

Okrem priamej pomoci a podpory ženám zažívajúcim partnerské násilie a ľuďom ohrozeným domácim násilím, sme v roku 2024 poskytli poradenstvo **725 osobám**, ktoré nás kontaktovali kvôli žene zažívajúcej partnerské násilie alebo osobe ohrozenej domácim násilím, ktorú poznali alebo s ňou boli v kontakte (Tabuľka č. 2). Takéto osoby nazývame "tretie osoby" a rozlišujeme, či ide o pracovníkov/čky inštitúcií alebo blízke osoby. Počet tretích osôb je počet kontaktov s tretími osobami.

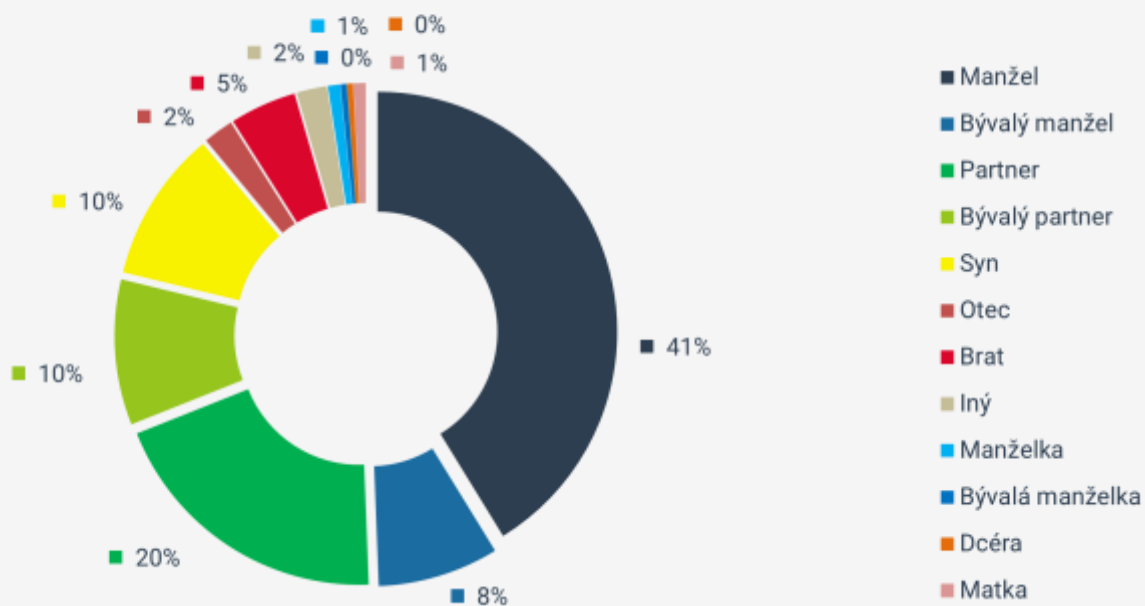
1 Klientky a klienti PICF podľa dĺžky pomoci v roku 2024

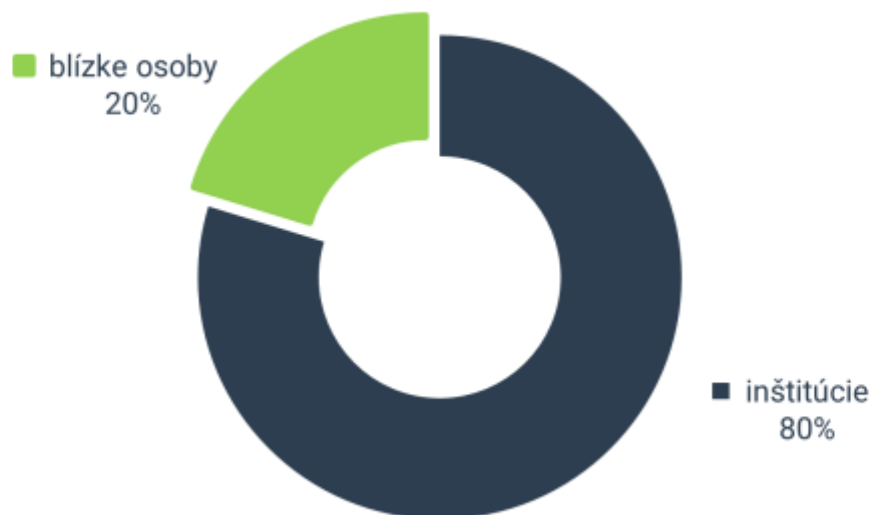
2 Počet nových klientok a klientov PICF v roku 2024

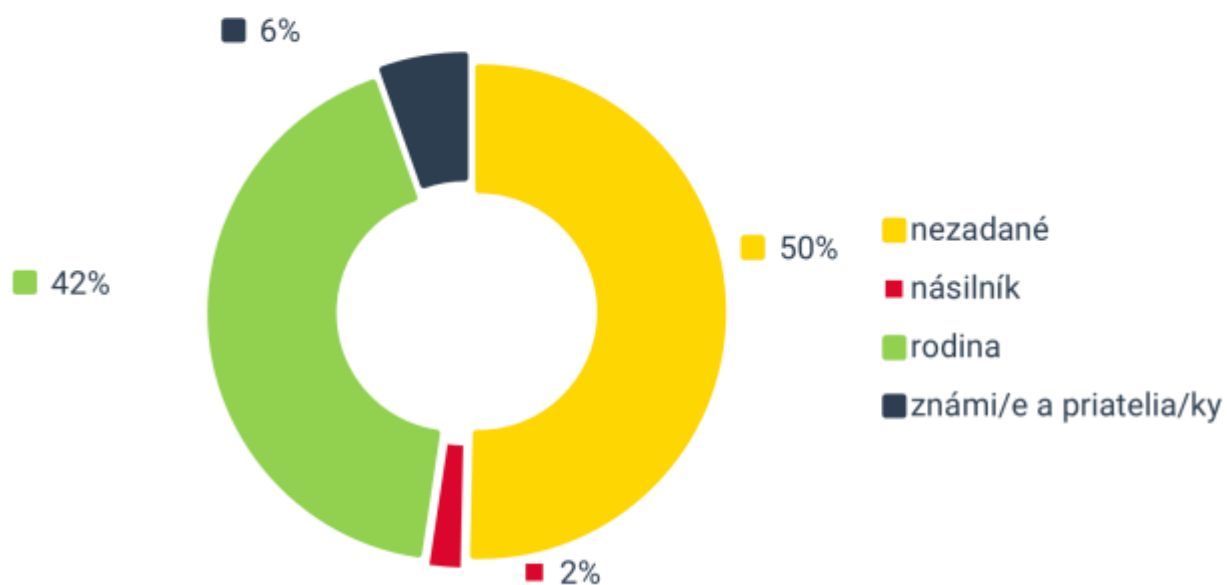
3 Klientky a klienti PICF podľa vzťahu k násilnej osobe v roku 2024

4 Tretie osoby, ktoré kontaktovali PICF v roku 2024

5 Blízke osoby, ktoré kontaktovali PICF v roku 2024

V roku 2024 sme celkovo poskytli ženám zažívajúcim partnerské násilie a ľuďom ohrozeným domácim násilím 11 876 úkonov poradenstva.

Polícia je kľúčová inštitúcia pri ochrane žien zažívajúcich partnerské násilie a ľudí ohrozených domácim násilím. Okrem iných intervencií má polícia aj oprávnenie vykázat' násilnú osobu zo spoločného obydlija. Ak toto oprávnenie využije, má povinnosť poslať úradný záznam o vykázaní príslušnému intervenčnému centru, ktoré následne proaktívne kontaktuje ohrozenú osobu.

Tab.02 Počet poradenských úkonov PICF podľa foriem poradenstva

Telefonické poradenstvo	4962
Mailové poradenstvo	3400
Komunikácia poštou	3
Osobné poradenstvo	158
Osobný poradenský rozhovor	1951
Telefonický poradenský rozhovor	283
Video poradenský rozhovor	48
Jednanie za klientku	64
Sprevádzanie klientky	18
Písomnosť	345
Štúdium dokumentácie ku klientke	644
SPOLU	11876

Tab.03 Počet poradenských úkonov PICF podľa typov poradenstva

Krízová intervencia	1491
Referal	82
Sociálne poradenstvo	3844
Psychologické poradenstvo	331
Ekonomické poradenstvo	25
Právne poradenstvo	2450
Advokátske zastupovanie	647
Právna konzultácia	1842
Konzultácia o klientke s inštitúciami	848
Konzultácia o klientke s tretími osobami	267
Iný	49
SPOLU	11876

V roku 2024 nám polícia doručila 61 vykázaní násilnej osoby zo spoločného obydlija a 6 informácií pre intervenčné centrum o vzatí do väzby a podaní trestného oznámenia.

Z celkového počtu 67 ohrozených osôb bolo 54 žien a 13 mužov.

V roku 2024 došlo k prehĺbeniu spolupráce medzi našim intervenčným centrom a políciou v okresoch, v ktorých pôsobíme. Oceňujeme najmä otvorenú komunikáciu, ochotu spolupracovať a záujem polície o vzdelávanie v danej oblasti, čo viedlo k lepšej koordinácii postupov a tým k zvýšeniu ochrany žien zažívajúcich partnerské násilie a ľudí ohrozených domácim násilím.

Jedným z problémov, s ktorým sa ženy zažívajúce partnerské násilie a ľudia ohrození domácim násilím stretávajú, keď kontaktujú políciu, je časté posúdenie skutkov násilia ako priestupkov, nie ako trestných činov. Tento prístup neraz znamená zľahčovanie závažnosti násilia a neprispieva k vyvodzovaniu náležitej zodpovednosti voči tým, ktorí sa násilia dopúšťajú. V neposlednom rade môže nevyvodzovanie náležitej zodpovednosti voči páchatel'om násilia viesť k znižovaniu dôvery žien zažívajúcich partnerské násilie a ľudí ohrozených domácim

násilím v spravodlivosť. Maximálnym postihom v priestupkovom konaní je totiž finančná pokuta rádovo v desiatkach Eur. Ženy či iné ohrozené osoby to môže odradiť od hľadania pomoci a kontaktovania inštitúcií.

V procese pomoci a podpory to často znamená pracovať s pretrvávajúcim alebo opakovaným ohrozením a teda prácu na zvyšovaní bezpečia. Znamená to aj prácu s pocitom nedôvery či pochybností na strane žien a iných ohrozených osôb s cieľom podporiť ich v tom, aby nestratili dôveru kontaktovať políciu. Z hľadiska ich bezpečia je dôležité, aby v situácii ohrozenia, kontaktovali políciu, keďže je to jediná inštitúcia, ktorá dokáže priame ohrozenie násilím zastaviť.

V roku 2024 narástol počet žien, ktoré boli vystavené vysokému riziku závažného ublíženia na zdraví alebo zabitia zo strany ich súčasného či bývalého manžela alebo partnera. Ide o tzv. „high risk“ prípady násilia na ženách. V takýchto prípadoch potrebujú ženy a aj ich deti, aby im bola zabezpečená rýchla, náležitá a účinná ochrana, aby nedošlo k závažnému ublíženiu na zdraví alebo zabitiu ženy a / alebo jej detí. Vykázanie násilnej osoby z obydli a zákaz priblíženia, nemusí pri vysokej miere ohrozenia viesť k zaisteniu bezpečia ženy a/alebo jej detí. Vhodnejším a účinnejším opatrením je väzobné stíhanie násilnej osoby, alebo nariadenie kontroly dodržiavania nariadených zákazov elektronickými technickými prostriedkami a ich dôsledná kontrola. A, v prípade nedodržiavania týchto opatrení násilnou osobou, vyvodenie náležitej zodpovednosti, napr. vzatie do väzby. Žiaľ, nie vo všetkých prípadoch žien ohrozených závažným násilím alebo zabitím boli zo strany orgánov činných v trestnom a civilnom konaní využité všetky dostupné právne nástroje na zabezpečenie ochrany žien a/ alebo ich detí. Takéto prípady naďalej

zdôrazňujú potrebu citlivejšieho a dôslednejšieho postupu zo strany relevantných inštitúcií.

V rámci poskytovania poradenstva pravidelne spolu so ženami, ktoré sú vystavené vysokej miere ohrozenia zvlášť závažným násilím, opakovane vyhodnocujeme riziká závažného násilia a zabitia pre ne a pre ich deti. Je to veľmi dôležitá súčasť poskytovania poradenstva, na základe ktorej vieme spolu so ženami plánovať kroky, pre ktoré sa rozhodnú, ktoré nebudú viesť k ich ohrozeniu, ale pomôžu zvýšiť ich bezpečie a bezpečie pre ich deti. Okrem toho v poradenskom procese pracujeme aj s emocionálnou podporou žien v situácii vysokej miery ohrozenia. Ženy potrebujú podporu s prežívaním a zvládaním strachu, ako aj podporu v súvislosti s tým, ako situácia vplýva na prežívanie ich detí. V neposlednom rade v rámci poskytovania právnej pomoci vždy využívame aj právne nástroje na zvýšenie bezpečia žien a ich detí.

Odborné posudzovanie a vyhodnocovanie rizika ohrozenia zvlášť závažným násilím by malo byť súčasťou postupov všetkých relevantných inštitúcií, ktoré sa podieľajú na riešení situácie násilia a zároveň by mali byť tieto postupy koordinované. Iba tak je možné predchádzať závažnému ublíženiu a zabitiu žien a/alebo ich detí v prípadoch partnerského násilia. V súčasnosti to však bohužiaľ stále takto nie je.

Deti žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch

Pretrvávajúcim problémom v roku 2024 bola **nedostatočná ochrana žien zažívajúcich partnerské násilie a ich detí v súdnych konaniach o úprave práv a povinností voči maloletým deťom**. Ženy sú často nútené akceptovať

„zmierne riešenia“, ktoré vyžadujú kontakt a komunikáciu s násilným partnerom, otcom detí, čím sú vystavené ďalšiemu riziku násilia. Súdny a oddelenia sociálno-právnej ochrany detí často nezohľadňujú podozrenie alebo jasné dôkazy o násilí zo strany otca a nevenujú dostatočnú pozornosť bezpečiu žien a ich detí. Násilní muži navyše často využívajú tieto súdne konania na vyčerpanie žien prostredníctvom rôznych podaní a sťažností na súd alebo orgán sociálno-právnej ochrany detí.

Často dochádza k tomu, že ženy sú nútené zúčastňovať sa spoločných stretnutí s násilným partnerom, ktoré ako výchovné opatrenie nariaďuje kolízny opatrovník alebo súd, čo u nich vyvoláva strach a ohrozuje ich bezpečie. Názory detí, ktoré vyjadrujú obavy či strach z kontaktu s násilným otcom, sú často spochybňované alebo zľahčované. Táto prax inštitúcií vedie k vytváraniu priestoru na pokračovanie v násilnom správaní a pokračovaniu uplatňovania moci a kontroly násilného partnera nad životom ženy a detí.

Pre ženy sú konania o úpravu práv a povinností rodičov k maloletým deťom často vyčerpávajúci proces. Nezriedka cítia bezmocnosť, keď ich a ich deti inštitúcie nepočujú. V poradenskom procese to preto často znamená podporu ženám, aby dokázali zostať v kontakte so zodpovednými inštitúciami, opakovane im komunikovali dôvody pre svoje obavy a zároveň dokázali byť oporou pre svoje deti. Ženám poskytujeme v tomto procese aj právne poradenstvo a právnu pomoc.

Súčasnú prax zodpovedných inštitúcií vo vzťahu k ženám zažívajúcim partnerské násilie a ochrane ich detí pred násilím považujeme za neprijateľnú. Preto na túto skutočnosť opakovane upozorňujeme relevantné inštitúcie a navrhujeme aj konkrétne riešenia. V tejto snahe budeme pokračovať aj v budúcnosti.

INFORMAČNÁ KAMPAŇ #SMETUPREZENY

V apríli 2024 sme zrealizovali **informačnú kampaň #smetuprezeny** zameranú na ženy, ktoré zažívajú partnerské násilie a ľudí ohrozených domácim násilím v Košickom kraji. Kampaň sme realizovali **s partnerskými organizáciami OZ HANA a OZ Pomoc rodine** v rámci projektu „Stojíme pri ženách. Chránime a podporujeme ich!“, ktorý bol podporený v rámci programu „Domáce a rodovo podmienené násilie“ spolufinancovaného z Nórskeho grantu a štátneho rozpočtu SR.

Cieľom kampane bolo poskytnúť ženám zažívajúcim partnerské násilie a ľuďom ohrozeným domácim násilím, jasné a dostupné informácie o tom, kde môžu nájsť pomoc a podporu v Poradenských a intervenčných centrách v Košickom kraji, vrátane nových pobočiek v Rožňave, Gelnici a Trebišove.

Kampaň prebiehala od 24. do 30. apríla 2024 a prostredníctvom video spotu, ktorý sme zverejnili na YouTube a sociálnych sieťach. Jeho cieľom bolo ženám zažívajúcim partnerské násilie a ľuďom ohrozeným domácim násilím jednoducho a zrozumiteľne popísať, ako centrá fungujú, akú pomoc môžu očakávať a ako nás môžu kontaktovať. Na sociálnych sieťach našich poradenských a intervenčných centier sme tiež prinášali praktické informácie a podporovali ženy zažívajúce partnerské násilie a ľudí ohrozených domácim násilím, aby vyhľadali pomoc a podporu.

Súčasťou kampane bol aj jednoduchý leták s kontaktmi a základnými informáciami o dostupnej pomoci a podpore.

2

ZLEPŠOVANIE PODMIENOK V PROSTREDÍ NA POMOC, PODPORU A OCHRANU ŽIEN

Zlepšovať podmienky v prostredí tak, aby ženy zažívajúce partnerské násilie a ľudia ohrození domácim násilím nachádzali odbornú a účinnú ochranu, pomoc a podporu zo strany štátnych a verejných inštitúcií, relevantných profesií či rôznych organizácií je jedným z pilierov našej práce. K zlepšovaniu podmienok v prostredí sa dlhodobo usilujeme prispieť našimi vzdelávacími aktivitami pre odbornú verejnosť, realizáciou analýz či monitoringov, ktoré sa týkajú súčasného systému ochrany, pomoci a podpory, vydávaním odborných textov a publikácií a spoluprácou s inštitúciami a organizáciami.

Analýzy, monitoringy a publikácie

V roku 2024 sme vydali druhé, aktualizované vydanie príručky pre zamestnancov a zamestnankyne štátnych a verejných inštitúcií [„Podpora a ochrana pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahov v Košickom kraji“](#).

Príručka obsahuje kapitoly k problematike násilia na ženách v partnerských vzťahoch (čo je násilie na ženách, mýty a fakty o násilí na ženách, formy, vzorce a dynamika násilia, ako rozpoznať násilie, ako rozpoznať mieru ohrozenia ženy násilím, bezpečnostné plány, ako hovoriť so ženou o násilí, deti žien zažívajúcich násilie), ako aj kapitoly o kompetenciách a postupoch relevantných štátnych a verejných inštitúcií a organizácií v prípadoch násilia na ženách v partnerských vzťahoch. Aktualizovali sme ju vo viacerých kapitolách na základe zmien v legislatíve alebo v rozsahu činnosti konkrétnych inštitúcií, samospráv či mimovládnych organizácií vo vzťahu

k ochrane, pomoci a podpore žien zažívajúcich násilie a ich detí.

Cieľom tejto príručky je šíriť smerom k odbornej verejnosti v rôznych inštitúciách, organizáciách a profesiách aktuálne informácie o násilí na ženách a o kompetenciách inštitúcií. A tým aj nepriamo zvyšovať prístup žien zažívajúcich násilie a iných ohrozených osôb k informáciám a k lepšej ochrane, pomoci a podpore.

Okrem toho, že sme publikáciu zverejnili na našej webovej stránke, distribuovali sme ju aj v tlačenej verzii počas našich vzdelávacích aktivít a na stretnutiach so zástupcami a zástupkyňami inštitúcií a organizácií.

Aktualizované vydanie príručky sme pripravili v spolupráci s partnerskými organizáciami OZ HANA a OZ Pomoc rodine a zástupcami a zástupkyňami niektorých inštitúcií.

Publikáciu sme vydali v rámci projektu „Stojíme pri ženách. Chránime a podporujeme ich!“, ktorý bol podporený v rámci programu „Domáce a rodovo podmienené násilie“ spolufinancovaného z Nórskeho grantu a štátneho rozpočtu SR. Projekt sme realizovali v Košickom kraji s partnerskými organizáciami OZ HANA a OZ Pomoc rodine.

Vzdelávacie aktivity

Už tradične mali aj v uplynulom roku svoje stále miesto v našej práci vzdelávacie aktivity, ktoré pripravujeme pre odbornú verejnosť či zamestnávateľov zo súkromného sektora. V roku 2024 sme okrem 5 workshopov k problematike násilia na ženách realizovali aj 2 online webináre a ako úplnú novinku sme vytvorili 3 online vzdelávacie centrá (tzv. online hubs) k násiliu na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch pre políciu, pre orgán sociálno-právnej ochrany detí a pre advokátov a advokátky. Podieľali sme sa aj na organizácii a realizácii regionálnej konferencie pre odbornú verejnosť. Viaceré z týchto aktivít sme urobili v spolupráci s OZ HANA v Spišskej Novej Vsi a OZ Pomoc rodine z Michaloviec.

Našich vzdelávacích aktivít sa v roku 2024 zúčastnilo celkom 125 zástupcov a zástupkýň štátnych a verejných inštitúcií, mimovládnych organizácií

a profesií, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a ich deťoch primárne v Košickom kraji.

Vzdelávacie aktivity sme realizovali v rámci projektu „Stojíme pri ženách. Chránime a podporujeme ich!“, ktorý bol podporený v rámci programu „Domáce a rodovo podmienené násilie“ spolufinancovaného z Nórskeho grantu a štátneho rozpočtu SR a projektu „Ochrana obetí rodovo podmieneného násilia – reakcia na výzvy pandémie – RISKFREE“ financovaného z programu Európskej komisie Citizens, Equality, Rights and Values (CERV).

KONFERENCIE, WEBINÁRE A PREDNÁŠKY

[Regionálna konferencia k problematike násilia na ženách v Spišskej Novej Vsi](#)

Táto regionálna konferencia bola zároveň záverečnou konferenciou spoločného

dvojročného projektu našej organizácie, OZ HANA a OZ Pomoc rodine. Konferenciu organizovalo OZ HANA a bola určená odbornej verejnosti. Cieľom konferencie bolo predstaviť výsledky projektu, ale aj diskutovať o skúsenostiach a praxi v oblasti ochrany, pomoci a podpory žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch a ľudí ohrozených domácim násilím v Košickom kraji. Diskusné panely konferencie boli zamerané na pomoc a podporu pri riešení situácie rómskych žien a tému ako polícia a oddelenie sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately zabezpečuje ochranu žien, detí a iných ohrozených osôb násilím.

[Webinár k online vzdelávaciemu centru pre advokátov a advokátky](#)

Hlavnou témou webináru bolo predstavenie informácií a vzdelávacích materiálov v online vzdelávacom centre pre advokátky a advokátov, ktoré a ktorí poskytujú právnu pomoc a advokátske zastupovanie ženám zažívajúcim partnerské násilie, ich deťom a ľuďom ohrozeným domácim násilím v rámci trestných a civilných konaní.

[Stretnutie zamerané na výmenu skúseností pri ochrane žien zažívajúcich násilie a obetí domáceho násillia v rámci činnosti intervenčných centier, polície a ÚPSVaR](#)

Na stretnutí sme prezentovali výsledky prieskumu so ženami zažívajúcimi násilie, ktorý sa týkal rôznych aspektov ich skúsenosti s násilím a tiež ich skúseností s ochranou a pomocou zo strany inštitúcií a rôznych profesií ako sú psychológovia

a psychologičky alebo právničky a právničky. K výsledkom prieskumu sme potom videli spoločne diskusiu zameranú na výmenu skúseností v oblasti ochrany, pomoci a podpory žien zažívajúcich násilie a ich detí.

WORKSHOPY

V uplynulom roku sme workshopy realizovali najmä pre odbornú verejnosť v okresoch Košice – mesto, Košice – okolie a Rožňava – pracovníčky a pracovníkov inštitúcií, ktoré sa podieľajú na riešení situácie násilia na ženách a na ochrane detí v rámci poručenskej agendy, výkonov rozhodnutia, výchovných opatrení a asistovaného styku; terénnych a komunitných sociálnych pracovníkov a pracovníčky či mimovládne organizácie, ktoré sa venujú ochrane a pomoci ženám zažívajúcim partnerské násilie, ich deťom a ľuďom ohrozeným domácim násilím.

V závere roka sme však mali príležitosť urobiť online workshop pre zamestnankyne spoločnosti Deloitte Slovensko v rámci ich internej kampane

„Deloitte proti domácemu násiliu“, ktoré budú v roly ambasádoriek tejto témy do vnútra spoločnosti.

Workshop pre mimovládne organizácie, ktoré prevádzkujú poradenské centrá a bezpečné ženské domy pre ženy zažívajúce násilie partnerských vzťahoch a ich detí.

Rozsah workshopu: 4 hodiny

Hlavné témy: odhad nebezpečenstva a vyhodnocovaniu rizík pri poskytovaní pomoci a podpory ženám zažívajúcim násilie

Workshop pre zástupcov a zástupkyne inštitúcií a organizácií podieľajúcich sa na riešení prípadov násilia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch v Rožňave.

Rozsah workshopu: 4 hodiny

Hlavné témy: ako rozpoznať násilie, rizikové faktory a ako hovoriť so ženou zažívajúcou násilie

Workshop pre pracovníkov a pracovníčky inštitúcií, ktoré sa podieľajú na riešení situácie násilia na ženách a na ochrane detí v rámci poručenskej agendy, výkonov rozhodnutia, výchovných opatrení a asistovaného styku.

Rozsah workshopu: 4 hodiny

Hlavné témy: identifikácia násilia a rizikové faktory, situácia detí žien zažívajúcich násilie, moc a kontrola, ktorú uplatňujú násilní muži nad ženami a deťmi po separácií

Workshop k problematike násilia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násilia pre terénnych a komunitných sociálnych pracovníkov a pracovníčky v okresoch Košice – mesto, Košice – okolie a Rožňava

Rozsah workshopu: 8 hodín

Hlavné témy: identifikácia vzorcov násilného správania, identifikácia rizikových faktorov, ako hovoriť

s ohrozenými osobami o násilí, čo robiť a čo nerobiť

ONLINE VZDELÁVACIE CENTRÁ (ONLINE HUBS) PRE ODBORNÚ VEREJNOSŤ

Spolu s partnerskými organizáciami OZ HANA a OZ Pomoc rodine sme vytvorili tri online vzdelávacie a informačné centrá k problematike násilia na ženách v partnerských vzťahoch a ich deťoch a domáceho násilia – pre [políciu](#), pre pracovníčky a pracovníkov zodpovedných za [sociálno-právnu ochranu detí](#) a pre [advokátky a advokátov](#). Ich cieľom je zvýšiť dostupnosť odborných a praktických informácií pre kľúčové profesie, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien zažívajúcich partnerské násilie a ich detí.

V jednotlivých online hub-och sú k dispozícii rôzne informácie a materiály v podobe infografík či videí, ktoré sú šité na mieru charakteru práce či intervencie jednotlivých profesionálnych skupín.

VZDELÁVANIE TÍMU FENESTRA

Okrem toho, že ponúkame a realizujeme rôzne formy vzdelávania k téme násilia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násilia pre inštitúcie, organizácie či profesie, ktorých sa týka, snažíme sa kontinuálne vzdelávať aj my samy, cez účasť na odborných konferenciách či seminároch až po vzdelávanie a tréning nových kolegyň.

Práve rok 2024 bol rokom, keď sme mali možnosť vzdelávať novú kolegyňu v našej organizácii spoločne s novými posilami v tímoch našich partnerských organizácií OZ HANA a OZ Pomoc rodine. Tréning pre nové poradenské pracovníčky v našich poradenských centrách sme viedli svojpomocne – skúsenejšie kolegyne odovzdali svoje poznatky a skúsenosti novým poradenským pracovníčkam. Bol zameraný na rôzne poznatky a praktické zručnosti, ktoré ako poradenské pracovníčky potrebujú mať

a rozvíjať v práci so ženami zažívajúcimi násilie v partnerských vzťahoch.

NÁSILIE ≠ HÁDKA

Spolupráca

V roku 2024 sme mali bohatú spoluprácu a výmenu skúseností s rôznymi organizáciami, inštitúciami, profesiami a aj zamestnávateľmi. Hlavným cieľom spolupráce je pre nás kontinuálne prispievať k tomu, aby mali ženy zažívajúce partnerské násilie, ich deti, ako aj ľudia ohrození domácim násilím, dostupnú účinnú a odbornú ochranu, pomoc a podporu.

SPOLUPRÁCA S INŠTITÚCIAMI

V roku 2024 sme iniciovali a zrealizovali 22 osobných stretnutí, na ktorých sme sa stretli s viac ako 50 zástupcami a zástupkyňami rôznych inštitúcií a organizácií - polície, prokuratúry, súdu, orgánu sociálno-právnej ochrany detí, centier pre deti a rodiny, miestnych samospráv či občianskych združení a charitatívnych organizácií, ktoré prichádzajú do kontaktu so ženami zažívajúcimi partnerské násilie, ich deťmi

a/alebo ľuďmi ohrozenými domácim násilím. Primárne sme sa v r. 2024 sústredili na okres Rožňava, kde máme pobočku intervenčného centra, ale spoluprácu sme rozvíjali ďalej aj v Košiciach.

Okrem toho sme spolupracovali s [Koordinačno-metodickým centrom](#) pre prevenciu násilia na ženách a [Národnou linkou pre ženy zažívajúce násilie](#) v rámci výmeny skúseností a prehlbovania dialógu a spolupráce medzi týmito dvomi subjektmi a poradenskými a intervenčnými centrami pre ženy a iné obe domáceho násilia a bezpečnými ženskými domami.

Najintenzívnejšie sme v uplynulom roku spolupracovali s políciou. Vyplýva to z toho, že sme aj intervenčné centrum pre obe domáceho násilia, čo znamená, že s políciou sme v častom kontakte najmä vtedy, keď využije svoje oprávnenie vykázat' násilnú osobu zo spoločného obydli na 14 dní. Ako intervenčné

NEPÝTAJTE SA OTÁZKY PREČO?

NEPROVOKOVALA SI HO?
PREČO OD NEHO NEODÍDEŠ?
PREČO SA K NEMU VŽDY VRÁTIŠ?
POHÁDALI STE SA PRED TÝM, AKO
ŤA NAPADOL?
PREČO SI HO PUSTILA DO BYTU?

centrum prijímame od polície úradný záznam o tejto intervencii a často s políciou komunikujeme v procese poskytovania ďalšej pomoci a podpory ohrozeným osobám.

Stretnutia s políciou prebiehali najmä na úrovni obvodných oddelení. Na stretnutiach sme sa rozprávali o tom, ako polícia vníma oprávnenie vykázať násilnú osobu, aké skúsenosti s ním má, aké situácie násilia na ženách a domáceho násilia rieši a podobne.

Zároveň sme polícii prinášali to, ako vyzerá pomoc a podpora v našom intervenčnom a poradenskom centre, ktorá nadväzuje na intervencie polície, čo nám hovoria o skúsenosti s násilím ohrozené osoby, aký je benefit účinnej intervencie polície a súčinnosti s intervenčným centrom pre ohrozené osoby či ako vyzerá dlhodobá pomoc a podpora aj v prípadoch, keď ženy a iné ohrozené osoby riešia situáciu násilia

inými nástrojmi ako podaním oznámenia na polícii.

Okrem spolupráce s inštitúciami prostredníctvom individuálnych stretnutí sme v nej pokračovali aj ako členky Výboru pre rodovú rovnosť pri Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktorý je poradným orgánom vlády SR pre otázky rodovej rovnosti vrátane násilia na ženách.

Ceníme si otvorenosť inštitúcií a jej zástupcov a zástupkyň k dialógu a k spolupráci. Sme presvedčené, že dobrá spolupráca vedie k lepšej ochrane žien a ich detí, ako aj ľudí ohrozených domácim násilím.

Spoluprácu s inštitúciami a organizáciami sme mohli rozvíjať najmä vďaka finančnej podpore Ministerstva spravodlivosti SR v rámci dotačného programu na poskytovanie špecializovanej odbornej pomoci obetiam trestného činu domáceho násilia a vďaka projektu „Stojíme pri

WORKSHOP PRE AMBASÁDORKY

„DELOITTE
PROTI
DOMÁCEMU
NÁSILIU“

6. DECEMBER 2024

ženách. Chránime a podporujeme ich!“, ktorý bol podporený v rámci programu „Domáce a rodovo podmienené násilie“ spolufinancovaného z Nórskeho grantu a štátneho rozpočtu SR.

ZAMESTNÁVATELIA

Naša spolupráca so zamestnávateľmi začala počas pandémie COVID-19, keď nás k spolupráci oslovila spoločnosť IKEA, ktorej ambíciou bolo vytvoriť mechanizmy pomoci pre zamestnankyne a zamestnancov, zároveň zvyšovať ich povedomie a informovanosť, priamo podporiť poradenské centrá a bezpečné ženské domy pre ženy zažívajúce násilie a zvyšovať informovanosť širokej verejnosti prostredníctvom kampane.

Zamestnávatelia môžu byť veľmi dôležitým zdrojom podpory pre ženy zažívajúce násilie v partnerských vzťahoch a ich deti či iných ľudí ohrozených domácim násilím. Dokážu prijímať konkrétne interné predpisy

a opatrenia na podporu zamestnankýň a zamestnancov ohrozených partnerským alebo domácim násilím, zvyšovať ich povedomie a informovanosť o tejto problematike, ale môžu aj verejne vyjadrovať jasný odmietavý postoj k násiliu na ženách a domácemu násiliu či priamo podporiť organizácie, ktoré poskytujú pomoc a podporu ženám zažívajúcim násilie a ich deťom či iným ľuďom ohrozeným domácim násilím.

V roku 2024 nás oslovila k spolupráci spoločnosť Deloitte Slovensko, ktorá sa rozhodla zrealizovať do vnútra spoločnosti kampaň proti domácemu násiliu a tiež má ambíciu vytvoriť vnútorné mechanizmy na pomoc zamestnankyniam a zamestnancom, ktorí sú ohrození partnerským či domácim násilím. Dohodli sme sa na zatiaľ ročnej spolupráci a v decembri minulého roka sme realizovali prvý online workshop. Táto spolupráca nás veľmi teší a sme radi, že bude pokračovať aj v nasledujúcom roku.

ZVÝŠENIE BEZPEČIA V PRÁCI

- dôvernosť informácií / hroziace nebezpečenstvo
- bezpečnostný plán robiť s kolegyňou/kolegom a všetkými relevantnými osobami

EXPERTKOU/EXPERTOM NA SITUÁCIU NÁSILIA JE TEN ČLOVEK, KTORÝ HO ZAŽÍVA!

Dúfame aj, že sa postupne budú pridávať ďalší zamestnávateľa.

KANCELÁRIA PREZIDENTKY SR

V roku 2024 nás pri príležitosti Medzinárodného dňa žien prizvala Kancelária prezidentky SR na stretnutie k vzniku platformy SME TU. Jej úlohou má byť upozorňovať na často skryté rôzne podoby násilia na ženách a má združovať nielen ženy zažívajúce rôzne podoby násilia, ale aj ženy a mužov, ktorí tento problém neprehliadajú a nechcú prehliadať.

Naša účasť na založení tejto platformy bola prirodzeným pokračovaním našej predošlej spolupráce s Kanceláriou prezidentky SR, s ktorou sme v roku 2023 spolupracovali ako so zamestnávateľom na tvorbe jej interných opatrení na pomoc zamestnankyniam a zamestnancom zažívajúcim násilie v partnerských vzťahoch a zároveň sme vzdelávali jej zamestnancov a zamestnankyne

k problematike násilia na ženách v partnerských vzťahoch a domáceho násilia.

V neposlednom rade mala zástupkyňa našej organizácie zúčastniť sa aj stretnutia s pani prezidentkou pri príležitosti ukončenia jej mandátu. Vážime si angažovanosť a prácu prezidentky Zuzany Čaputovej v oblasti násilia na ženách a dievčatách, ako aj širšieho domáceho násilia počas jej mandátu.

SPOLUPRÁCA S PORADENSKÝMI A INTERVENČNÝMI CENTRAMI

Spolupráca s inými poradenskými a/alebo intervenčnými centrami je pre nás dôležitá, pretože ponúka priestor na výmenu informácií a výmenu skúseností, ako aj spoločný dialóg s relevantnými štátnymi orgánmi, ktorých úlohou je zabezpečiť ochranu, pomoc a podporu ženám zažívajúcim násilie v partnerských vzťahoch a ich deťom, ako aj iným ľuďom ohrozeným domácim násilím.

Najviac a najdlhšie spolupracujeme s poradenskými a intervenčnými centrami v Košickom kraji – OZ HANA v Spišskej Novej Vsi a OZ Pomoc rodine v Michalovciach. Okrem pravidelnej výmeny skúseností a informácií, sme už druhý rok s týmito dvomi organizáciami realizovali [spoločný projekt](#), v ktorom sme všetky tri organizácie otvorili pobočky našich poradenských a intervenčných centier, posilnili kapacity našich tímov a intenzívne sme sa venovali dialógu a spolupráci s inštitúciami na regionálnej a miestnej úrovni. Okrem toho sme spolu vzdelávali zástupcov a zástupkyne polície a orgánu sociálno-právnej ochrany detí, terénnych sociálnych pracovníkov a pracovníčok, mimovládnych organizácií, ale aj právnikov a právničky. V rámci projektu sme zorganizovali a realizovali tri regionálne konferencie v Košickom kraji, ktoré sú dôležité pre rozvoj odbornej diskusie o násilí na ženách a domácom násilí. V spolupráci budeme pokračovať aj po skončení projektu, keďže už dlhodobo

sú to dve najbližšie partnerské organizácie v rámci Košického kraja.

V uplynulom roku sme spolupracovali aj s intervenčnými centrami v iných krajoch Slovenska. Zúčastnili sme sa dvoch spoločných stretnutí. Jedno z nich organizovalo Koordinačno-metodické centrum pre prevenciu násilia na ženách a druhé bolo súčasťou aktivít občianskeho združenia MyMamy v Prešove, ktoré je intervenčným centrom v Prešovskom kraji. Cieľom stretnutí bolo vymeniť si a zhromaždiť skúsenosti z praxe, najmä v súvislosti so súčinnosťou polície a intervenčných centier v prípade, že polícia využije svoje oprávnenie vykazať násilnú osobu zo spoločného obydlija na 14 dní.

EURÓPSKA SIEŤ WAVE - WOMEN AGAINST VIOLENCE EUROPE

V roku 2024 sme sa opätovne zúčastnili výročnej odbornej konferencie európskej siete [Women Against Violence Europe](#)

[\(WAVE\)](#), ktorej sme členskou organizáciou. Konferencia sa konala vo Viedni pod názvom "From emergency support to violence prevention: 30 years of championing women's rights". Okrem toho, že bola oslavou 30. výročia siete WAVE, bola aj veľmi užitočnou sondou do toho, akým vývojom prešli špecifické podporné služby pre ženy zažívajúce násilie v Európe, kde sú dnes a akým výzvam v súčasnosti čelia.

Mali sme možnosť zúčastniť sa aj online diskusného fóra siete WAVE, ktoré je priestorom pre členské organizácie siete na diskusiu o rôznych aspektoch násilia na ženách a na výmenu pohľadov a skúseností na nich v rôznych krajinách Európy. Priestor na výmenu skúseností je dôležitým zdrojom informácií, ale aj vzájomného spoznávania sa.

Jedným z formátov na sieťovanie a výmenu informácií a skúseností medzi členskými organizáciami siete WAVE sú aj regionálne stretnutia. Ide o pravidelné stretnutia členských organizácií

v konkrétnom regióne Európy, v krajinách, ktoré k sebe majú blízko v zmysle ich historickej, spoločenskej a politickej skúsenosti a vývoja v oblasti ochrany, pomoci a podpory žien zažívajúcich násilie a ich detí.

V roku 2024 sme sa zúčastnili dvoch takýchto regionálnych stretnutí s názvom "Championing Women's Rights for Collective Liberation" - marcové stretnutie sa uskutočnilo v Bukurešti a v novembri sme sa ho zúčastnili online. Členské organizácie z regiónu zdieľali politický kontext vo svojich krajinách, právny rámec v oblasti násilia na ženách a prístup k financovaniu pre organizácie pracujúce v oblasti násilia na ženách. Počas stretnutí komunikovali členské organizácie potrebu lepšieho prístupu k financovaniu. Rozprávali sme aj o konkrétnych témach, ako napr. o sexuálnom násilí a práci s migrantkami. Zdôrazňovala sa dôležitosť prevencie násilia na ženách a pripravenosť na krízy. Členské organizácie vítali možnosť pravidelných regionálnych stretnutí (aj v hybridnej forme), aj s cieľom posilnenia vzájomnej spolupráce.

Ako členská organizácia sme sa aj v uplynulom roku zúčastnili zasadnutí orgánov európskej siete WAVE, ktorými sú zasadnutia valného zhromaždenia siete a pravidelné zasadnutia Poradného výbore siete WAVE.

WAVE Regional Meeting
20–22 March 2024 in Bucharest, Romania

4

PROJEKTY

STOJÍME PRI ŽENÁCH. CHRÁNIME A PODPORUJEME ICH!

Prehľad projektov realizovaných v roku 2024

„STOJÍME PRI ŽENÁCH. CHRÁNIME A PODPORUJEME ICH!“ (2022 – 2024)

Projekt bol zameraný na ženy, ktoré zažili alebo zažívajú násilie v partnerských vzťahoch, a ich deti. Násilie, ktoré ženy a ich deti zažívajú, má negatívny dopad na všetky oblasti ich životov. Preto potrebujú ženy zažívajúce partnerské násilie a ich deti podporné služby a inštitúcie, ktoré ich budú účinne chrániť, aby mohli žiť život bez násilia. Potrebujú dobrý a koordinovaný systém ochrany, pomoci a podpory, ktorý bude reagovať na ich potreby a bude vychádzať z poznatkov o špecifickej povahe násilia na ženách v partnerských vzťahoch a z hĺbkovej znalosti rizikových faktorov, ktoré vplývajú na bezpečie žien a ich detí.

Cieľom projektu bolo zvýšiť dostupnosť špecializovaných poradenských centier pre ženy zažívajúce násilie v partnerských

vzťahoch a ich deti v Košickom kraji, prostredníctvom rozšírenia a skvalitnenia služieb v už existujúcich poradenských centrách v Košiciach, Michalovciach, Spišskej Novej Vsi a zriadením nových poradenských centier v Rožňave, Gelnici a Trebišove. Zároveň zlepšiť v Košickom kraji prístup žien zažívajúcich násilie v partnerských vzťahoch k informáciám o možnostiach pomoci a podpory v špecializovaných poradenských centrách, ako aj zlepšiť odozvu inštitúcií, na ktorých ženy a ich deti hľadajú ochranu pred násilím.

Projekt [„Stojíme pri ženách. Chránime a podporujeme ich!“](#) získal grant z Nórska v sume 486 622 €. Projekt bol spolufinancovaný v sume 72 993 € zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

Donor: Nórsky finančný mechanizmus, štátny rozpočet SR

#riskfree

„OCHRANA OBETÍ RODOVO PODMIENENÉHO NÁSILIA – REAKCIA NA VÝZVY PANDÉMIE – RISKFREE“ (2022 – 2024)

Fenestra bola jednou z partnerských organizácií projektu [RISKFREE](#), ktorý koordinovala organizácia Autonómny ženský dom Záhreb z Chorvátska a partnermi projektu boli, okrem Fenestry, mimovládne organizácie, ktoré pôsobia v oblasti prevencie a eliminácie násillia na ženách v Maďarsku, Slovinsku, Chorvátsku a Grécku.

Cieľom projektu bolo prispieť k vyššej ochrane žien pred rodovo podmieneným násillím prostredníctvom skúmania aspektov zvýšenej miery ohrozenia žien, ktoré zažívajú alebo zažili násillie v kontexte pandémie COVID-19 a aktualizácia alebo vytvorenie protokolu na poskytovanie podporných služieb online s cieľom zabezpečiť kontinuitu poskytovania podporných služieb pre ženy v čase krízy využívaním nových foriem. Aktivity projektu zahŕňali prieskum realizovaný so ženami zažívajúcimi násillie o ich skúsenosti s násillím v partnerských

vzťahoch a ich skúsenosti s intervenciou relevantných inštitúcií, organizácií, či profesií, ktoré sa podieľajú na ochrane, pomoci a podpore žien; aktualizácia metodológie na odhad nebezpečenstva; tréningy k metodológii odhadu nebezpečenstva pre inštitúcie a organizácie poskytujúce ochranu a podporu ženám zažívajúcim násillie a kampaň na zvyšovanie povedomia, ktorá prebehla vo všetkých krajinách zapojených do projektu s cieľom podporiť myšlienku nulovej tolerancie rodovo podmieneného násillia na ženách a informovať ženy kde a ako hľadať pomoc a podporu.

Donor: Európska komisia v rámci programu Citizens, Equality, Rights and Values (CERV)

DOTÁCIA NA POSKYTOVANIE ŠPECIALIZOVANEJ ODBORNEJ POMOCI OBETIAM TRESTNÉHO ČINU DOMÁCEHO NÁSILIA PRE SUBJEKTY S OZNAČENÍM „INTERVENČNÉ CENTRUM“ (2024)

Cieľom poskytnutej dotácie je podpora a zabezpečenie poskytovania odbornej pomoci obetiam domáceho násillia prostredníctvom intervenčného centra Fenestra v okresoch Košice - mesto, Košice – okolie a Rožňava.

Intervenčné centrum na základe vykázania zo spoločnej domácnosti podľa osobitného predpisu ponúkne obeti trestného činu domáceho násillia poskytnutie krízovej intervencie a odbornej pomoci v rozsahu udelenej akreditácie do 72 hodín od doručenia kópie úradného záznamu o vykázaní násilnej osoby zo spoločnej domácnosti políciou. Pomoc intervenčného centra môže byť obeti trestného činu domáceho násillia poskytnutá aj na základe vlastnej žiadosti.

Intervenčné centrum najmä poskytuje obeti trestného činu domáceho násillia právnu pomoc podľa tohto zákona, sprostredkuje poskytovanie sociálnych služieb podľa potrieb obeť trestného činu domáceho násillia, zabezpečuje spoluprácu a výmenu informácií medzi intervenčnými centrami, subjektmi poskytujúcimi pomoc obetiam, poskytovateľmi sociálnych služieb a orgánmi verejnej moci.

Donor: Ministerstvo spravodlivosti SR

POSKYTOVANIE ŠPECIALIZOVANÉHO SOCIÁLNEHO PORADENSTVA V KOŠICKOM KRAJI (2024 - 2025)

Cieľom projektu je zvýšenie dostupnosti poskytovania bezplatného komplexného špecializovaného poradenstva ženám zažívajúcim násillie v intímnych vzťahoch a ich deťom (ďalej len násillie) a tým prispievať k prevencii a eliminácii násillia

páchaného na ženách v KSK. Dostupnosť rýchlej a účinnej špecializovanej pomoci prispieva k zlepšovaniu kvality života klientky a jej detí a k zmierňovaniu a/alebo odstraňovaniu závažných negatívnych dopadov násillia na ich život a tiež k prevencii vražd žien a detí v dôsledku násillia. Komplexné špecializované poradenstvo je poskytované v súlade s medzinárodnými a národnými dokumentmi s primárnym cieľom zabezpečiť bezpečie žien, posilnenie a prekonávanie sociálnej izolácie a iných závažných dopadov v dôsledku násillia.

Donor: Košický samosprávny kraj

5

**FINANČNÁ
SPRÁVA**

Finančná správa 2024

V roku 2024 tvorili celkové výdavky organizácie 120358,60 EUR, z čoho 86,2% boli náklady potrebné na zabezpečenie pomoci a podpory pre ženy zažívajúce násilie a ich deti, 12,7% prostriedkov sme použili na aktivity zamerané na zlepšovanie podmienok v prostredí a 1,1% na rozvoj organizácie.

Činnosť organizácie bola v roku 2024 z 84% vykrytá z verejných zdrojov - štátneho rozpočtu SR, prostriedkov Európskej únie a finančného mechanizmu EHP a Nórskeho fondov a príspevku Košického samosprávneho kraja, 5% výdavkov pochádzalo z daru IKEA Bratislava s.r.o., 6% z podielu zaplatenej dane z príjmov a z 5% z iných súkromných zdrojov a z vlastnej činnosti.

Poskytovanie pomoci a podpory pre ženy zažívajúce násilie sme pokryli na 21,4% z prostriedkov Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu SR, 48% nákladov bolo hrazených z dotácie Ministerstva spravodlivosti SR na prevádzku Intervenčného centra a 14,6% z príspevku Košického samosprávneho kraja. 16% zdrojov tvoril dar IKEA Bratislava s.r.o., ďalšie súkromné dary a poukázané prostriedky z podielu dane z príjmov. Tieto zdroje sme použili na ďalšie náklady spojené s poskytovaním priamej pomoci ženám, ktoré nebolo možné uhradiť z projektových zdrojov a zároveň boli nevyhnutné pre fungovanie Poradenského centra, predovšetkým na mzdové a režijné náklady.

V rámci programu na zlepšovanie podmienok v prostredí na pomoc, podporu a ochranu žien zažívajúcich

násilie a ich detí sme okrem výskumnej činnosti uskutočnili vzdelávacie a sieťovacie aktivity, ako aj konferenciu pre odbornú verejnosť. Tieto aktivity sme financovali z grantu v rámci programu Domáce a rodovo podmienené násilie financovaného z Nórskeho finančného mechanizmu a štátneho rozpočtu SR (76%) a z partnerského projektu financovaného z európskych fondov (European Commission - 12,7%) . Dofinancovanie aktivít z darov fyzických osôb a podielu zaplatenej dane z príjmov tvorilo približne 11,3%.

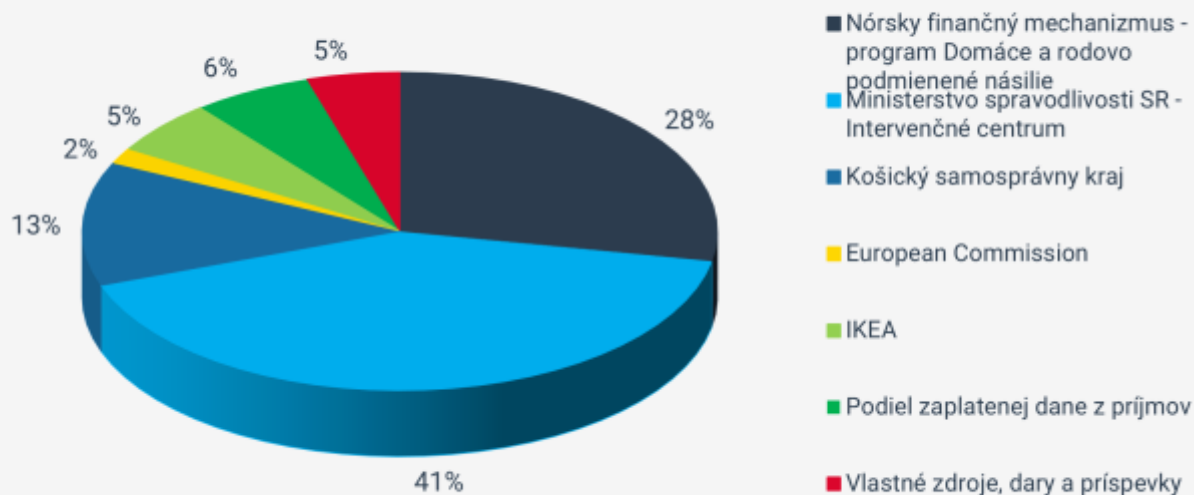
Hoci základ pre financovanie činnosti organizácie tvoria stále verejné zdroje, dary súkromných aj firemných darcov sú pre stabilné fungovanie a rozvoj organizácie nevyhnutné a v roku 2024 pokryli 16% nákladov organizácie. Preto patrí obrovská vďaka všetkým firemným a individuálnym darcom, ktorí a ktoré sa rozhodli podporiť činnosť našej organizácie prostredníctvom finančných darov a poukázaním podielu dane z príjmov.

Ďakujeme, že veríte tomu, čo robíme a podporujete nás.

Výdavky podľa zdrojov 2024

	Celkom	Pomoc a podpora	Zlepšovanie podmienok v prostredí	Rozvoj organizácie
	120 358,60 €	103 726,24 €	15 259,55 €	1 372,81 €
Nórsky finančný mechanizmus - program Domáce a rodovo podmienené násilie	33 806,00 €	22 200,24 €	11 605,76 €	0,00 €
Ministerstvo spravodlivosti SR—Intervenčné centrum	49 774,99 €	49 774,99 €	0,00 €	0,00 €
Košický samosprávny kraj	15 177,96 €	15 177,96 €	0,00 €	0,00 €
European Commission	1 930,41 €	0,00 €	1 930,41 €	0,00 €
IKEA	6 611,36 €	6 611,36 €	0,00 €	0,00 €
Podiel zaplatenej dane z príjmov (2%)	7 376,40 €	5 627,17 €	1 418,23 €	331,00 €
Vlastné zdroje, dary a príspevky	5 681,48 €	4 334,52 €	305,15 €	1 041,81 €

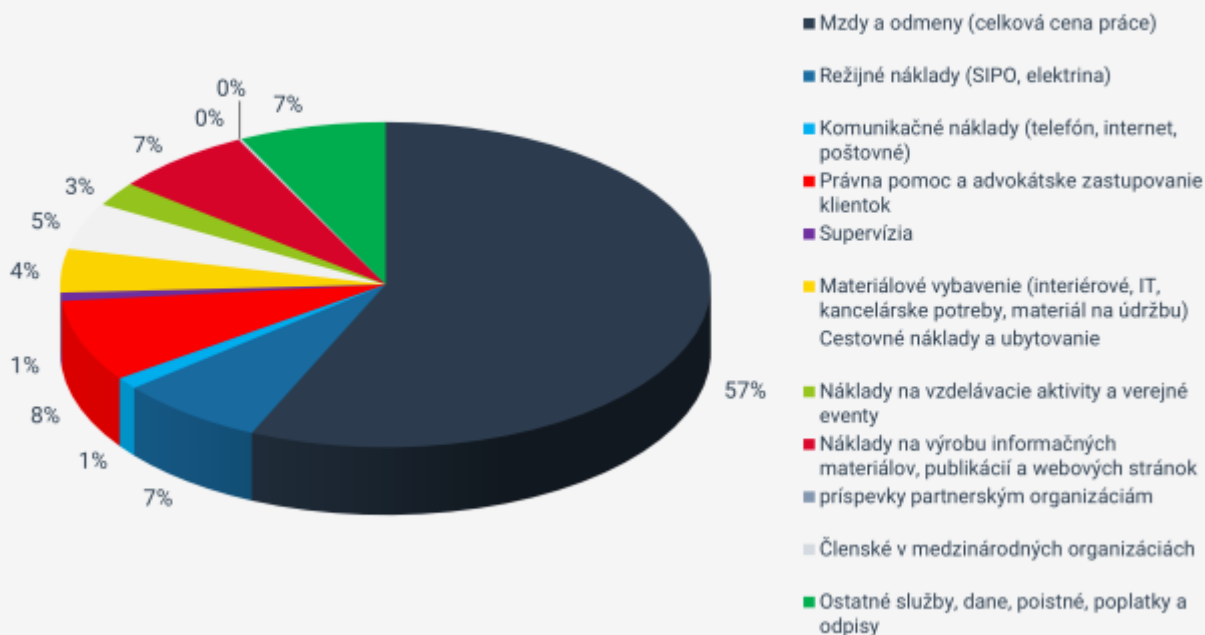
1 Podiel jednotlivých zdrojov na celkový výdavkoch

Výdavky podľa programov 2024

	Celkom	Pomoc a podpora	Zlepšovanie podmienok v prostredí	Rozvoj organizácie
	120 358,60 €	103 726,24 €	15 259,55 €	1 372,81 €
Mzdy a odmeny (celková cena práce)	68 287,61 €	65 823,94 €	2 463,67 €	0,00 €
Režijné náklady (SIPO, elektrina)	8 785,20 €	8 785,20 €	0,00 €	0,00 €
Komunikačné náklady (telefón, internet, poštovné)	1 417,19 €	1 417,19 €	0,00 €	0,00 €
Právna pomoc a advokátske zastupovanie klientok	9 825,00 €	9 825,00 €	0,00 €	0,00 €
Supervízia	1 000,00 €	1 000,00 €	0,00 €	0,00 €
Materiálové vybavenie (interiérové, IT, kancelárske potreby, materiál na údržbu)	5 204,52 €	5 204,52 €	0,00 €	0,00 €
Cestovné náklady a ubytovanie	5 615,09 €	3 722,15 €	1 171,18 €	721,76 €
Náklady na vzdelávacie aktivity a verejné eventy	2 912,04 €	0,00 €	2 912,04 €	0,00 €
Náklady na výrobu informačných materiálov, publikácií a webových stránok	8 306,60 €	0,00 €	8 306,60 €	0,00 €
príspevky partnerským organizáciám	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Členské v medzinárodných organizáciách	200,00 €	0,00 €	0,00 €	200,00 €
Ostatné služby, dane, poistné, poplatky a odpisy	8 805,35 €	7 948,24 €	406,06 €	451,05 €

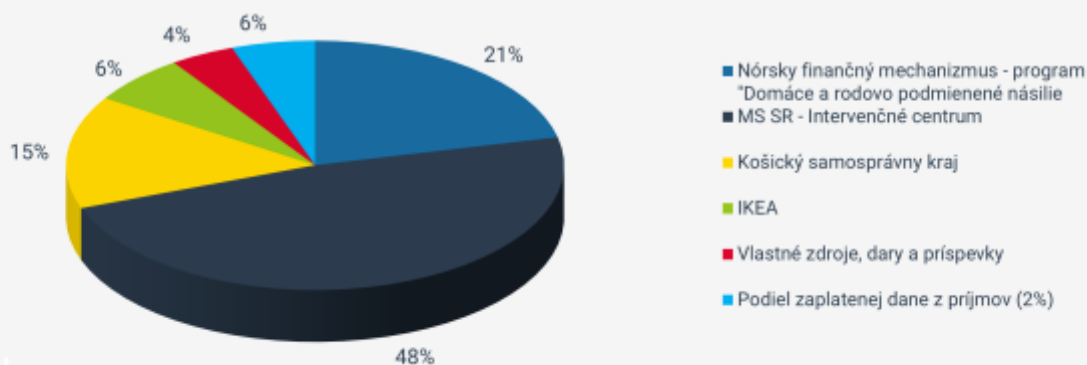
2 Podiel výdavkov podľa jednotlivých programov

Výdavky na pomoc a podporu 2024

	Celkom	Nórsky finančný mechanizmus - program "Domáce a rodovo podmienené násillie	MS SR - Intervenčné centrum	Košický samosprávny kraj	IKEA	Vlastné zdroje, dary a príspevky	Podiel zaplatenej dane z príjmov (2%)
	103 726,24 €	22 200,24 €	49 774,99 €	15 177,96 €	6 611,36 €	4 334,52 €	5 627,17 €
Mzdové náklady (celková cena práce)	65 823,94 €	13 535,79 €	23 891,30 €	14 590,49 €	5 313,19 €	4 200,95 €	4 292,22 €
Režijné náklady (SIPO, elektrina)	8 785,20 €	1 562,00 €	5 940,56 €	533,52 €	749,12 €	0,00 €	0,00 €
Komunikačné náklady (telefóny, internet, poštovné)	1 417,19 €	431,36 €	954,73 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	31,10 €
Právna pomoc a advokátske zastupovanie klientok	9 825,00 €	3 950,00 €	5 875,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Cestovné náklady	3 722,15 €	1 498,08 €	2 067,77 €	0,00 €	89,50 €	66,80 €	0,00 €
Materiálové vybavenie (interiérové, IT, kancelárske potreby, materiál na údržbu a hygienu)	5 204,52 €	669,01 €	3 534,65 €	0,00 €	0,00 €	57,01 €	943,85 €
Supervízia	1 000,00 €	0,00 €	640,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	360,00 €
Ostatné služby, dane, poisťné a poplatky	7 948,24 €	554,00 €	6 870,98 €	53,95 €	459,55 €	9,76 €	0,00 €

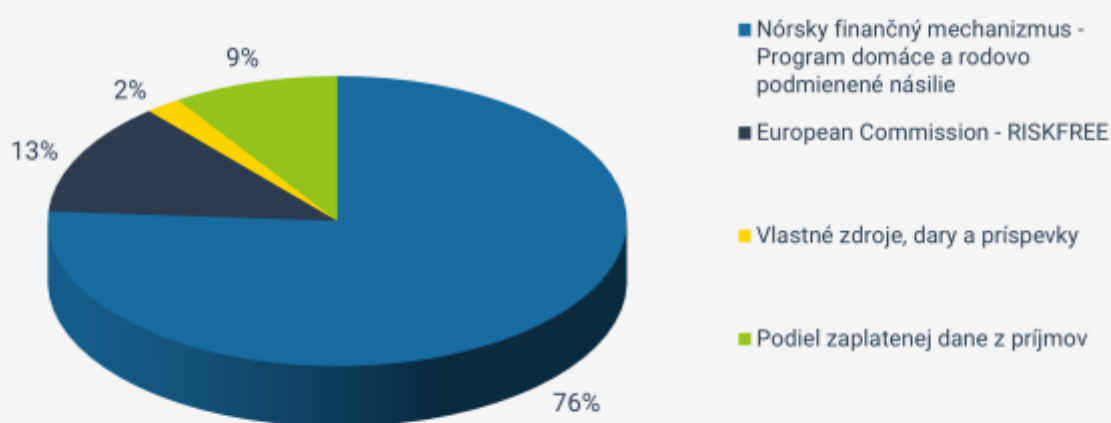
3 Pomoc a podpora - podiel výdavkov podľa jednotlivých zdrojov

Výdavky na realizáciu programu na zlepšovanie podmienok v prostredí 2024

	Celkom	Nórsky finančný mechanizmus - Program domáce a rodovo podmienené násilie	European Commission - RISKFREE	Vlastné zdroje, dary a príspevky	Podiel zaplatenej dane z príjmov
	15 259,55 €	11 605,76 €	1 930,41 €	305,15 €	1 418,23 €
Mzdy a odmeny (celková cena práce)	2 463,67 €	1 198,56 €	1 265,11 €	0,00 €	0,00 €
Materiálové vybavenie (interiérové, IT, kancelárske potreby, materiál na údržbu a hygienu)	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Náklady na vzdelávacie aktivity a verejné eventy	2 912,04 €	2 757,80 €	154,24 €	0,00 €	0,00 €
Ostatné služby	406,06 €	0,00 €	406,06 €	0,00 €	0,00 €
Cestovné náklady	1 171,18 €	49,80 €	0,00 €	101,15 €	1 020,23 €
Príspevky partnerským organizáciám	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Náklady na výrobu a distribúciu informačných materiálov, publikácií a webových stránok	8 306,60 €	7 599,60 €	105,00 €	204,00 €	398,00 €

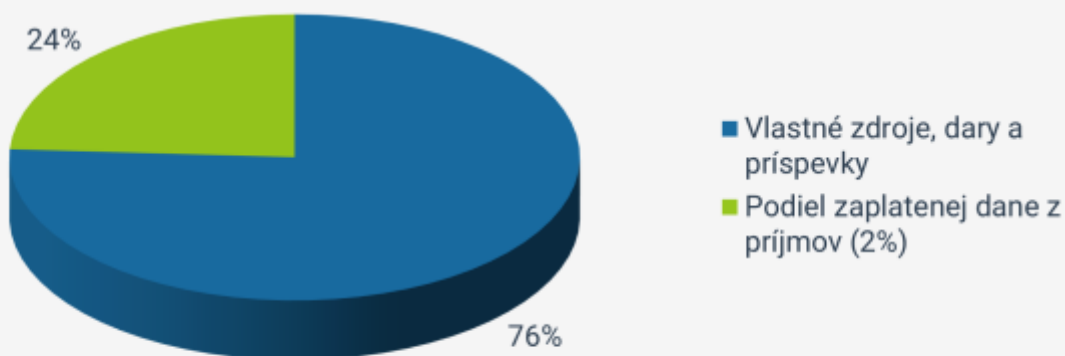
4 Zlepšovanie podmienok v prostredí - podiel výdavkov podľa jednotlivých zdrojov

Výdavky na rozvoj organizácie a iné náklady 2024

	Celkom	Vlastné zdroje, dary a príspevky	Podiel zaplatenej dane z príjmov (2%)
	1 372,81 €	1 041,81 €	331,00 €
Odpisy majetku	721,76 €	721,76 €	0,00 €
Ostatné služby, dane a poplatky	451,05 €	320,05 €	131,00 €
Členské v medzinárodných organizáciách	200,00 €	0,00 €	200,00 €

5 Rozvoj organizácie - podiel výdavkov podľa jednotlivých zdrojov

Náklady a výnosy za rok 2024 za celú organizáciu

FENESTRA

IČO: 35531151

suma v EUR

Náklady

Spotreba materiálu, spotrebované nákupy (energia)	8710,95
Predaný tovar (vedľajšia činnosť)	35,47
Služby(v tom vedľajšia činnosť)	42015,62
Mzdové náklady (hrubé mzdy)	48799,20
Mzdové náklady (zákonné sociálne poistenie a zdr.poistenie)	17636,66
Zákonné sociálne náklady (zamestnanci)	2461,17
Ostatné dane a poplatky, ostatné náklady	973,71
Ostatné náklady (partnerské náklady)	2908,11
Odpis HIM a NIM	721,76
Poskytnuté príspevky iným účt.jednotkám (členské)	200,00

Náklady celkom

124462,65

Výnosy

Predaj služieb z hlavnej činnosti	350,00
Predaj služieb z vedľajšej činnosti	6,00
Predaj tovaru (vedľajšia činnosť)	72,00
Iné ostatné výnosy (vratky, hal.vyrovnaní, odpis záväzkov)	1575,22
Prijaté príspevky od právnických osôb	13672,61
Prijaté príspevky od fyz.osôb	466,00
Príspevky z podielu zaplat. dane 2%(spotrebované)	7461,00
Dotácie (a príspevky zo ŠR a eurofondov)	103068,26

Výnosy celkom

126671,09

Výsledok hospodárenia

2 208,44

Stav a pohyb majetku a záväzkov za rok 2024

FENESTRA

IČO: 35531151

Druh majetku	stav k 31.12.2023	stav k 31.12.2024	rozdiel oproti r.2023
Dlhodobý hmotný majetok	3360,29	2638,53	-721,76
Materiál	85,00	85,00	0,00
Tovar	2530,93	2148,40	-382,53
Poskytnuté prevádzkové preddavky	692,05	692,05	0,00
Ostatné pohľadávky dlhodobé	0,00	0,00	0,00
Finančný majetok krátkodobý(banka+pokladňa)	144240,86	93065,11	-51175,75
Pohľadávky(granty,príspevky)	260662,10	700,00	-259962,1
Položky čas.rozlíšenia(aktíva)	157518,38	81,37	-157437,01
Aktíva spolu	569089,61	99410,46	-469679,15
Základné imanie (vytvorené z min. ziskov a strát)	2578,09	2578,09	0,00
Nevysporiadaný výsledok hospodárenia min. rokov	4915,11	4915,11	0,00
Výsledok hospodárenia	0	2208,44	2208,44
Krátkodobé záväzky(faktúry,mzdy,odvody,daň, vratky príspevkov)	178835,25	43564,71	-135270,54
Dlhodobé záväzky (zo sociál.fondu)	949,88	949,88	0,00
Záväzky voči účastníkom združení	7723,13	7723,13	0,00
Krátkodobé rezervy	0,00	0,00	0,00
Položky čas.rozlíšenia,rezervy (pasíva)	374088,15	37471,1	-336617,05
Pasíva spolu	569089,61	99410,46	-469679,15

Výsledovka podľa zdrojov financovania za rok 2024 v eurách

FENESTRA

IČO: 35531151

Použitie príspevku z Košického samospr. kraja (stredisko 01)

Náklady

Služby	533,52
Mzdové náklady (hrubá mzda)	10712,73
Mzdové náklady (zákonne sociálne poistenie a zdr. poistenie)	3877,76
Ostatné dane a poplatky, ostatné náklady	53,95
Náklady celkom	15 177,96
Výnosy (zdroj)	
Dotácie a príspevky: Príspevok z KSK	15177,96
Výnosy celkom	15177,96

FENESTRA

IČO: 35531151

Použitie príspevku z MSSR (stredisko 03)

Náklady

Spotreba materiálu	3814,64
Služby_neuznaný výdavok z roku 2023	-9,60
Služby	21605,43
Mzdové náklady (hrubá mzda)	17126,06
Mzdové náklady (zákonne sociálne poistenie a zdr. poistenie)	6199,20
Zákonné sociálne náklady zamestnanci	566,04
Ostatné dane a poplatky, ostatné náklady-poistné	463,62
Náklady celkom	49 765,39
Výnosy (zdroj)	
Vrátený príspevok z roku 2023 za neuznané výdavky	- 9,16
Dotácie a príspevky: Príspevok z MSSR	49774,99
Výnosy celkom	49765,83

FENESTRA

IČO: 35531151

Použitie príspevku "RISK FREE" (stredisko 04)

Náklady (priame a nepriame)

Spotreba materiálu	83,99
Služby	499,24
Mzdové náklady (hrubá mzda)	802,60
Mzdové náklady (zákonne sociálne poistenie a zdr. poistenie)	274,31
Zákonné sociálne náklady (zamestnanci)	188,20
Ostatné dane a poplatky, ostatné náklady	82,07
Náklady celkom	1930,41
Výnosy (zdroj)	
Dotácie a príspevky: príspevok od AUTONOMNA ŽENSKA KUČA	1231,15
Výnosy celkom	1930,41

Výsledovka podľa zdrojov financovania za rok 2024 v eurách

FENESTRA

IČO: 35531151

Použitie príspevku z NFM, projekt DGV02013 (stredisko 05)

Náklady (priame a nepriame)

Spotreba materiálu, spotrebované nákupy (energia)	3634,55
Služby	15300,74
Mzdové náklady (hrubá mzda)	10331,46
Mzdové náklady (zákonne sociálne poistenie a zdr. poistenie)	3739,65
Zákonne sociálne náklady (zamestnanci)	663,25
Iné ostatné náklady (partnerské náklady)	2908,11
Ostatné dane a poplatky, ostatné náklady	50,22
Náklady celkom	36627,98
Výnosy (zdroj)	
Dotácie a príspevky: Príspevok z NFM	38124,47
Výnosy celkom	38124,47

FENESTRA

IČO: 35531151

Použitie príspevku z 2% prijatých daní (stredisko 22)

Náklady

Spotreba materiálu	943,85
Služby	1893,93
Mzdové náklady (hrubá mzda)	2768,77
Mzdové náklady (zákonne sociálne poistenie a zdr. poistenie)	1002,25
Zákonne sociálne náklady (zamestnanci)	521,20
Ostatné dane a poplatky/notár.p poplatky	131,00
Poskytnuté prisp.iným účt.jednotkám (členské)	200,00
Náklady celkom	7461,00
Výnosy	
Použitie príspevku z podielu zaplat. dane 2% (prijaté v r. 2023+2024)	7461,00
Výnosy celkom	7461,00

FENESTRA

IČO: 35531151

E-shop/Podnikateľská činnosť (stredisko 33)

Náklady

Predaný tovar	35,47
Služby/prevádzka e-schopu	99,05
Ostatné dane a poplatky, ostatné náklady_Poplatky banke	115,39
Náklady celkom	249,91
Výnosy	
Tržby za predaj tovaru	72,00
Tržby za služby_ poštovné a balné	6,00
Výnosy celkom	78,00

Výsledovka podľa zdrojov financovania za rok 2024 v eurách

FENESTRA

IČO: 35531151

Použitie príspevku od IKEA (stredisko 80)

Náklady

Služby	1298,19
Mzdové náklady (hrubá mzda)	3659,47
Mzdové náklady (zákonne sociálne poistenie a zdr. poistenie)	1324,49
Zákonne sociálne náklady (zamestnanci)	329,23
Náklady celkom	6611,38

Výnosy

Použitý príspevok od IKEA	6611,38
Výnosy celkom	6611,38

FENESTRA

IČO: 35531151

Použitie ostatných zdrojov, drobných darov a príspevkov (stredisko 99)

Náklady

Spotreba materiálu, spotrebované nákupy (energia)	233,92
Služby	660,72
Mzdové náklady (hrubá mzda)	464,70
Mzdové náklady (zákonne sociálne poistenie a zdr. poistenie)	157,21
Ostatné dane a poplatky, ostatné náklady	77,46
Odpis HIM a NIM	721,76
Náklady celkom	2315,77

Výnosy

Predaj služieb z hlavnej činnosti/prednáška	350,00
Iné ostatné výnosy (vratky, hal.vyrovnanie, odpis záväzkov)	1575,22
Prijaté príspevky od právnických osôb	807,97
Prijaté príspevky od fyz.osôb	466,00
Výnosy celkom	3199,19

FENESTRA

IČO: 35531151

Použitie grantu od EKOLAB s.r.o. (stredisko 99A)

Náklady

Služby	134,40
Mzdové náklady (hrubá mzda)	2933,41
Mzdové náklady (zákonne sociálne poistenie a zdr. poistenie)	1061,79
Zákonne sociálne náklady (zamestnanci)	193,25
Náklady celkom	4322,85

Výnosy

Použitý príspevok od Ekolab	4322,85
Výnosy celkom	4322,85

Podporili nás

Ďakujeme, že veríte tomu, čo robíme a podporujete nás.

Ďakujeme aj všetkým individuálnym darcom a daryňiam, ktorí nás v roku 2024 podporili finančným alebo nefinančným darom. Naše poďakovanie patrí aj všetkým ostatným ľuďom, ktorí sa dobrovoľne zapojili do našich aktivít alebo ich nejakým spôsobom podporili.

Ďakujeme, že veríte tomu,
čo robíme a podporujete nás.

fenestra.sk